

Dit examen gaat over architectuur, beeldende kunst en vormgeving waarbij de natuur een grote rol speelt, het onderwerp is of de belangrijkste inspiratiebron vormt.

Stadsparken

Vragen bij afbeelding 1 tot en met 13

In 1864 werd in Amsterdam het eerste stadspark aangelegd. Het werd ontworpen door tuinarchitect David Zocher en zijn zoon Louis Paul. Het kreeg de naam Vondelpark.

figuur 1

Op figuur 1 hierboven zie je het park op een oude foto. Afbeelding 1, 2 en 3 zijn recente opnames.

Het park is aangelegd in de zogenoemde 'Engelse landschapsstijl'. Bezoekers moeten het gevoel krijgen dat ze zich in de ongerepte, vrije natuur bevinden.

Bekijk figuur 1 en afbeelding 1, 2 en 3.

- 3p 1 Bespreek drie aspecten waardoor het park aan een natuurlijk landschap doet denken.

Het Vondelpark moest rust scheppen binnen de chaos van de stad en het moest de Amsterdammers gelegenheid bieden om dicht bij huis in de natuur te wandelen en te fietsen.

Op afbeelding 4 zie je de huidige plattegrond van het park, met in oranje de fiets- en wandelpaden. De lange, relatief smalle strook die beschikbaar was, is zo ingedeeld dat fietsers en wandelaars het park optimaal kunnen beleven.

Bekijk afbeelding 4.

2p 2 Bespreek twee aspecten van de indeling waarmee dat doel is bereikt.

Op afbeelding 5 en 6 zie je een gebouw dat oorspronkelijk als café-restaurant voor het park werd ontworpen door architect Willem Hamer. Op de plattegrond op afbeelding 4 is rechtsboven de ligging van dit Vondelparkpaviljoen aangegeven.

In de beginjaren werd het paviljoen vooral bezocht door de Amsterdamse elite. Op figuur 2 hieronder zie je een koets die gasten afzet voor de trappen van het bordes.

figuur 2

Vanaf het bordes had men goed zicht op het park. Dat kwam door de ligging van het paviljoen en door de vormgeving van het bordes.

2p 3 Leg uit hoe deze ligging en deze vormgeving bijdragen aan een goed uitzicht.

Het Vondelparkpaviljoen is gebouwd in een neostijl die verwijst naar de architectuur van de Italiaanse renaissance.

Bekijk afbeelding 5 en 6 en figuur 2 op de bladzijde hiervoor.

- 3p 4 Noem drie kenmerken van de renaissancebouwkunst die terug te vinden zijn in het paviljoen.

Op afbeelding 7 zie je het Blauwe Theehuis, dat in 1937 werd ontworpen door de gebroeders Baanders. Op de plattegrond op afbeelding 4 is aangegeven waar het zich bevindt. Tegenwoordig is het een eetcafé.

Vergeleken met het Vondelparkpaviljoen ziet het Blauwe Theehuis er heel toegankelijk uit. Het heeft ook meer relatie met het omringende park.

Bekijk afbeelding 7.

- 3p 5 Bespreek drie aspecten van de vormgeving waardoor die relatie ontstaat.

Het theehuis is gebouwd met (relatief) nieuwe materialen en/of nieuwe bouwtechnieken.

- 3p 6 Noem de drie materialen waarmee hier is gebouwd en geef steeds aan hoe ze zijn toegepast.

Het theehuis is ontworpen in de stijl van het Nieuwe Bouwen. Binnen deze architectuurstroming moest vormgeving functioneel zijn, zonder versieringen.

- 1p 7 Ben je van mening dat de kleur blauw van het theehuis binnen de visie van het Nieuwe Bouwen past? Geef een argument voor je antwoord.

Een paar kilometer ten zuiden van het Amsterdamse Vondelpark lag een stukje niemandsland langs het riviertje de Schinkel. Tussen 2005 en 2010 is daar een nieuw recreatiegebied aangelegd, ontworpen door de landschapsarchitecten van Buro Sant en Co. Op afbeelding 8 zie je een tekening van het ontwerp.

Het park ligt tussen een fiets- en voetgangersroute en het vaarwater van de Schinkel. Op afbeelding 9 zie je een overzichtsfoto van het belangrijkste deel. Afbeelding 10 tot en met 13 zijn enkele locaties in het park.

Bekijk afbeelding 9 tot en met 13.

In dit park is de natuur streng geordend.

- 3p 8 Geef hiervan vier voorbeelden.

Het ontwerp van Buro Sant en Co won in 2011 de Groene Stad Award, een prijs voor de beste stedelijke groenaanleg. In het juryrapport over het park aan de Schinkel staat: "Het gebied combineert de visuele schoonheid van het klassieke park en de natuurbeleving van de nieuwe stadsecologie. Een aanwinst voor de stad Amsterdam en een vernieuwend voorbeeld van parkaanleg."

Dit park is dus volgens de jury een omgeving die geschikt is voor mensen, dieren en andere organismen die hier kunnen leven. De natuur is daarvoor op een heel nieuwe manier ingezet.

- 2p 9 Leg uit hoe de natuur hier is gebruikt om die leefbaarheid te scheppen en geef daarvan een voorbeeld.

Bezoekers beleven de natuur hier op een andere manier dan in het Vondelpark. Tegenwoordig heeft de natuur dan ook een andere functie voor de stadsmens dan in de negentiende eeuw.

- 2p 10 Leg voor beide parken uit waarom ze in dat opzicht typerend zijn voor de tijd waarin ze zijn aangelegd.

Lente

Vragen bij afbeelding 14 tot en met 19

Op afbeelding 14 zie je een schilderij uit 1478 van Sandro Botticelli. De titel is *La Primavera*, de Lente.

De godin Venus is afgebeeld in haar tuin. Zij wordt omringd door mythologische figuren. Naast Venus zie je Flora, de godin van de bloemen. Op afbeelding 15 zie je Flora in detail.

Venus en Flora symboliseren beiden de lente. Het schilderij heeft dan ook twee hoofdpersonen. Venus staat in het midden en beide godinnen kijken de beschouwer aan. Daarmee benadrukt Botticelli dat zij de belangrijkste figuren zijn.

- 4p 11 Geef voor elk van beide godinnen nog twee aspecten van de **vormgeving** waaruit dat blijkt.

Flora, in haar gebloemde jurk, komt hier de lente brengen.
Bekijk afbeelding 14, 15 en 17.

- 2p 12 Bespreek twee aspecten van de voorstelling waaruit je dat kunt opmaken.

Het schilderij op afbeelding 14 behoort tot de vroege renaissance.

- 3p 13 Bespreek drie kenmerken van de renaissance die je hier ziet.
Laat de natuur buiten beschouwing.

Bekijk afbeelding 14, 16 en 17.

In de voorstelling zijn wel 150 verschillende soorten bloemen te ontdekken. Dit kan in verband gebracht worden met hoe in de renaissance over de natuur werd gedacht.

1p 14 Leg uit welke houding tegenover de natuur je hieruit kunt afleiden.

Op het schilderij fungeert de natuur vooral als achtergrond of decor voor de figuren.

2p 15 Leg aan de hand van twee aspecten van de vormgeving uit waardoor dit effect ontstaat.

Op afbeelding 18 zie je een schilderij uit 1872 van Claude Monet. Twee vrouwen zitten in de schaduw van een bloeiende seringboom.

Het schilderij lijkt een moment op een zonnige dag weer te geven.

4p 16 Bespreek twee aspecten waaruit blijkt dat de zon schijnt en twee aspecten waardoor het een momentopname lijkt.

Monet behoort tot de impressionisten. De natuur speelt bij deze schilders een heel andere rol dan bij Botticelli. Dat blijkt uit de **voorstelling** en uit de **inhoud** van het schilderij op afbeelding 18.

2p 17 Leg voor beide aspecten uit welke rol de natuur hier speelt.

Monet werkte met olieverf.

2p 18 Ben je van mening dat olieverf voor impressionisten het ideale materiaal is? Geef een artistiek en een praktisch argument voor je antwoord.

Op afbeelding 19 zie je een schilderij uit 1999 van de Nederlandse schilder Robert Zandvliet. Het heeft geen titel, maar is duidelijk geïnspireerd op een landschap. Dat is bijvoorbeeld te zien aan de groene en gele kleuren.

2p 19 Bespreek nog twee aspecten van de **vormgeving** die bijdragen aan de suggestie van een landschap.

Zandvliet zegt: "Een landschap schilderen dat met deze tijd te maken heeft, dat is vreselijk moeilijk (...). Ik zie het niet als een stap achteruit. Ik probeer het beeld van een landschap opnieuw te definiëren.

Bekijk afbeelding 19.

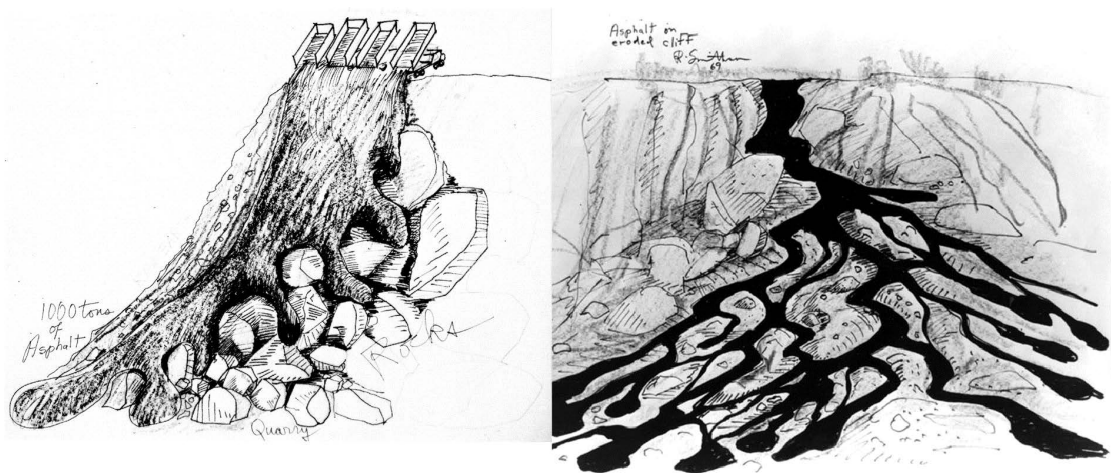
2p 20 Ben je van mening dat het schilderij vernieuwend is binnen het genre van het landschap? Geef een argument voor je mening. Geef daarna aan hoe dit schilderij aansluit bij de kunst van de tweede helft van de twintigste eeuw.

Van buiten naar binnen

Vragen bij afbeelding 20 tot en met 26

Op afbeelding 20 zie je een verlaten steengroeve in de buurt van Rome. De Amerikaanse kunstenaar Robert Smithson stortte hier in 1969 een grote hoeveelheid vloeibaar asfalt vanaf de rand naar beneden. Het werk dat zo ontstond noemde hij *Asphalt Rundown*.

figuur 3

Op figuur 3 hierboven zie je twee schetsen die Smithson van tevoren van het project maakte. Links zie je hoe vrachtwagens de massa naar beneden storten, rechts het resultaat zoals de kunstenaar het zich voorstelde.

Op de rechtertekening stroomt het asfalt vloeiender dan in werkelijkheid gebeurde. Het uiteindelijke kunstwerk werd niet zo mooi als de kunstenaar het had bedacht. Smithson is dan ook niet in de eerste plaats uit op schoonheid.

Bekijk afbeelding 20.

- 3p 21 Noem drie aspecten die bepalend zijn geweest voor de uiteindelijke vorm van het kunstwerk.

Geef daarbij steeds aan op welke manier de vorm is beïnvloed.

Smithson was aanvankelijk beeldhouwer, maar werd later een van de bekendste Land Art-kunstenaars. Zijn werk *Asphalt Rundown* behoort tot de Land Art.

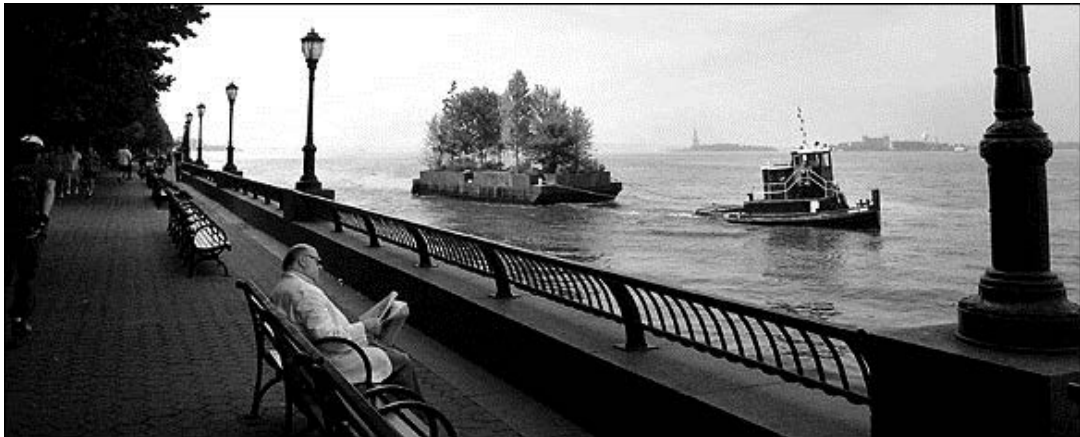
- 1p 22 Leg uit wat Land Art inhoudt.

- De schetsen op figuur 3 op de vorige pagina hebben verschillende functies, zowel voor de kunstenaar zelf als voor anderen.
- 2p 23 Noem twee functies van dit soort schetsen van Land Art-projecten.

- In de jaren zestig begon men zich zorgen te maken over het milieu. Ook in de kunstwereld ontstond meer aandacht voor de natuur en het behoud daarvan. De opkomst van Land Art kan hiermee in verband gebracht worden.
- 1p 24 Leg uit hoe *Asphalt Rundown* als milieubewust kunstwerk begrepen kan worden.

In 1970 bedacht Smithson een *Floating Island to travel around Manhattan Island*. Op afbeelding 21 zie je hoe hij het tekende. Pas in 2005 werd het project door anderen uitgevoerd ter gelegenheid van een grote overzichtstentoonstelling. Op afbeelding 22 en op figuur 4 hieronder zie je een foto van het kunstwerk dat een week lang om het New Yorkse eiland Manhattan heeft rondgevaren.

figuur 4

Smithson wilde voor zijn drijvende eiland bomen gebruiken die vroeger, lang voor New York gesticht werd, op Manhattan voorkwamen.

Het ongewone kunstwerk zet de beschouwer aan het denken.
Bekijk figuur 4 hierboven.

- 2p 25 Leg uit welk effect het *Floating Island* oproept bij de beschouwer.

Land Art is verwant met conceptuele kunst.

Bekijk afbeelding 20, 21 en 22.

- 2p **26** Geef aan waarom deze werken ook tot de conceptuele kunst gerekend kunnen worden.
Betrek twee kenmerken van deze stroming in je antwoord.

Op afbeelding 23 tot en met 26 zie je foto's van een installatie uit 2003 van het Zwitserse kunstenaarsduo Gerda Steiner & Jörg Lenzlinger. Ze gebruikten onder meer takken, zeewier, kunstbloemen, duivenbotjes, bladeren, koeienvlaaien en afvalpapier. De titel van het kunstwerk is *Hangende tuin*.

De installatie is gemaakt voor een kerk in Venetië. De locatie is belangrijk, want daarmee wordt voor een groot deel bepaald hoe de beschouwer het kunstwerk beleeft.

- 3p **27** Leg uit hoe de kerk hier bijdraagt aan de beleving van het kunstwerk. Doe dat aan de hand van drie kenmerken van deze ruimte.

Op de details op afbeelding 25 en 26 zie je roze zoutkristallen, die zijn gestold op delen van de installatie. In water wordt kleurig zout opgelost, dat zich uitkristalliseert als het water verdampt. De kristallen zetten zich af op voorwerpen die in het water worden geplaatst. Tijdens de tentoonstelling blijft de roze massa aangroeien tot steeds grotere, koraalachtige vormen.

- 1p **28** Leg uit welke functie dit aangroeien heeft binnen het kunstwerk.

In het werk van Steiner en Lenzlinger is de relatie tussen natuur en kunst heel anders dan bij Smithson.

Bekijk afbeelding 23 tot en met 26.

- 1p **29** Leg uit hoe Steiner en Lenzlinger in deze installatie met de natuur omgaan.

Bloemen en bijen

Vragen bij afbeelding 27 tot en met 33

Op afbeelding 27 zie je een vaas die omstreeks 1900 is gemaakt door de Italiaanse vormgever Chini Galileo. De vaas is gemaakt van klei, gebakken en daarna geglazuurd.

2p **30** Noem twee praktische functies van het glazuren.

Het glazuur heeft hier ook een decoratieve functie. De beschildering maakt de vaas nog sierlijker en eleganter.

Bekijk afbeelding 27.

2p **31** Leg uit hoe dat effect is bereikt. Doe dat aan de hand van twee aspecten van de decoratie.

Op afbeelding 28 zie je een vaas uit dezelfde periode van de Amerikaanse vormgever Louis Tiffany.

Deze vaas is van glas en heeft de vorm van een kelkachtige bloem op een stengel.

2p **32** Bespreek nog twee kenmerken waardoor deze vaas aan een bloem doet denken.

De vazen op afbeelding 27 en 28 zijn heel verschillend, maar horen beide tot de Jugendstil of Art Nouveau.

2p **33** Noem twee kenmerken van deze stijl die terug te vinden zijn in beide vazen.

Art Nouveau betekent Nieuwe Kunst. Deze beweging kan gezien worden als een reactie op ontwikkelingen in de maatschappij van die tijd.

2p **34** Leg uit wat de Art Nouveau-beweging inhield en geef aan waarop zij een reactie was.

Op afbeelding 29 zie je een vaas van de Nederlandse vormgeefster Wieki Somers. Ze bevestigde echte bloemstengels aan een kunststof vaas, die ze daarna in vloeibare kunsthars dompelde en liet uitharden. Op afbeelding 30 zie je een detail.

De vaas maakt deel uit van een serie objecten die Somers in 2010 maakte naar aanleiding van een ijskoude winter. Ze noemde de serie *Frozen in time*. Dat betekent 'bevoren in de tijd'.

3p **35** Leg uit hoe de vaas dit idee verbeeldt. Geef daarna aan hoe dit zich verhoudt tot de functie van een bloemenvaas.

Op afbeelding 31 zie je een vaas uit 2006 van de Slowaakse ontwerper Tomáš Gabzdil Libertíny. Hij maakte een basisvorm van dunne kunststof, die hij in een bijenkorf plaatste. In ongeveer een week bekleedden pakweg 40.000 bijen deze vorm met was, waardoor een sculptuur van honingraat ontstond.

Libertíny liet de bijen een hele serie vazen maken. Op afbeelding 32 en 33 zie je er nog twee. Ze zijn allemaal gebaseerd op dezelfde basisvorm. Toch wordt elke vaas anders.

1p **36** Leg uit waarom alle vazen per definitie anders worden.

De 'honingraatvaas' is aangekocht door het MOMA in New York, een van de belangrijkste musea voor moderne kunst. De serie van Libertíny is dan ook eerder autonome kunst dan toegepaste vormgeving. Het gaat vooral om het idee, dat niets met industrieel design te maken heeft, maar alles met de natuur.

2p **37** Leg uit welk idee over de natuur hier is vormgegeven.